

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра ґрунтознавства, фізичної географії і земельного кадастру

Силабус курсу
«Ландшафтне планування»

Обсяг	3 кредити ЄКТС, 90 годин
Семестр, рік	III семестр, 2 рік
День, час, місце	За розкладом
Викладач (і)	Сичук Олексій Сергійович, доктор філософії з географії, викладач кафедри ґрунтознавства, фізичної географії і земельного кадастру
Контактний телефон	+380 50 678 44 15
Е-mail	Sychuk1@ukr.net
Робоче місце	Кафедра ґрунтознавства, фізичної географії і земельного кадастру геолого-географічного факультету, пров. Шампанський, 2, м. Одеса
Консультації	очні консультації: середа з 14.00-15.00 Онлайн: (за попередньою домовленістю) 16.00-20.00 по Viber, відеоконференція Zoom

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація можлива під час проведення консультацій за очним принципом (offline / Face to face), або дистанційно (online) за допомогою Viber, Zoom (за попередньою домовленістю). Комунікація може бути здійснена також з використанням Е-mail. При цьому необхідно вказувати своє прізвище, ім'я, курс, факультет та назву курсу. Вирішення «робочих питань» можливо за вказаним номером телефону.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом дисципліни «Ландшафтне планування» є основи географічного науково-обґрунтованого підходу в плануванні території, історія, сучасний стан і законодавча база ландшафтного планування в Україні.

Пререквізити курсу: дисципліна належить до вибірових та базується на знаннях з курсів «Ґрунтово-земельні ресурси», «Економіка землекористування і управління земельними ресурсами», «Галузеві кадастри», «Оцінка земель», «Геостратегування і геопланування». Під час вивчення дисципліни у студентів закріплюються знання щодо природних, екологічних та соціально-економічних особливостей планування територій в контексті сталого розвитку.

Мета навчальної дисципліни надати знання про історію, сучасний стан і законодавчу базу ландшафтного планування в Україні, основи географічного науково-обґрунтованого підходу в плануванні території, навчити на практиці застосовувати принципи ландшафтного планування.

Завдання дисципліни: розуміти основні поняття ландшафтознавства і ландшафтного планування, знати основні напрямки просторового і ландшафтного планування; вміти розробляти ландшафтне планування територій в залежності від прикладних цілей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен *знати*:

- класифікацію ландшафтів, основні компоненти ландшафту, морфологічну структуру ландшафту;
- основні етапи розвитку ландшафтного планування в Україні та світі;
- теоретичні основи ландшафтного планування;
- нормативно-правові основи ландшафтного планування в Україні;
- види, принципи і особливості ландшафтного планування на різних рівнях;
- методи і методики ландшафтного планування.

вміти:

- аналізувати нормативно-правові документи в сфері ландшафтного планування України;
- аналізувати ландшафтну репрезентативність територій для їх подальшого планування;
- давати оцінку основним компонентам навколишнього середовища;
- застосовувати знання географічних закономірностей організації природи на всіх етапах проєктування, організації і функціонування територій.

бути здатним:

- розв'язувати складні спеціалізовані задачі при плануванні територій;
- приймати ефективні рішення при проведенні оцінки основних компонентів навколишнього середовища при плануванні територій в умовах невизначеності;
- нести відповідальність за прийняті рішення при виконанні робіт з ландшафтного планування.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних (14 год), організації самостійної роботи студентів (60 год.).

Під час викладання дисципліни будуть використовуватися наступні методи навчання: словесні (лекція, бесіда, дискусія); наочні (ілюстрація, демонстрація Power Point); робота з підручником (самостійна робота студентів), виконання індивідуальних самостійних завдань. Передбачається проведення групових консультацій (1 год. на тиждень згідно з розкладом консультацій).

Зміст навчальної дисципліни (перелік тем (загальні блоки))

Змістовний модуль 1. Зміст ландшафтного планування.

Тема 1. Предмет і зміст навчальної дисципліни.

Поняття ландшафтного планування. Зв'язок і різниця в поняттях «ландшафтне планування» і «просторове планування». Передумови розвитку ландшафтного планування. Об'єкт та предмет курсу. Зміст курсу.

Тема 2. Історія розвитку ландшафтного планування в світі та Україні.

Основні етапи розвитку ландшафтного планування в світі. Розвиток ландшафтного планування в Україні. Одеська школа просторового планування та її досягнення.

Тема 3. Нормативно-правові основи ландшафтного планування в Україні.

Система планування в Україні. Екологічне та природоохоронне законодавство в плануванні. Можливості нормативно-правової бази України для впровадження ландшафтного планування.

Тема 4. Рівні ландшафтного планування та їх особливості.

Рівні ландшафтного планування. Особливості ландшафтного планування на національному, регіональному і місцевому рівнях. Керівні принципи сталого простого розвитку Європейського континенту.

Змістовний модуль 2. Ландшафт як об'єкт планування.

Тема 5. Класифікація ландшафтів. Типи ландшафтів світу.

Ландшафтна карта як основний інструмент класифікації ландшафтів території. Характеристика типів ландшафту світу (місцезона, зовнішні ознаки, кліматичні умови, ґрунтовий покрив, особливості прояву вертикальної поясності, рослинні угруповання). Полярні та приполярні ландшафти. Бореальні та суббореальні ландшафти. Субтропічні ландшафти. Тропічні, субекваторіальні та екваторіальні ландшафти.

Тема 6. Основні компоненти ландшафту.

Компоненти ландшафту (їх визначення та перелік). Підсистеми компонентів (геома, біота, ґрунт). Групи компонентів (інертні, мобільні, активні). Однорідність окремих компонентів (геологічна будова, рельєф, клімат, ґрунти, поверхневі та підземні води, біота) у межах ландшафту. Значущість компонентів у виокремленні ландшафту.

Тема 7. Антропогенні ландшафти.

Концепції природно-господарських територіальних систем, геотехнічних систем. Агроландшафти і їх види. Селітебні ландшафти. Кар'єрно-відвальні ландшафти. Шахтні ландшафти. Екстрактивні ландшафти. Природоохоронні території і їх статуси та типи.

Тема 8. Морфологія ландшафту.

Завдання і визначення морфології ландшафту. Фація як гранична категорія геосистемної ієрархії. Визначення фації, її відмінні риси. Визначення підурочища. Принципи виділення підурочищ. Місцезнаходження підурочищ. Приклади підурочищ (детальний опис і назви). Визначення урочищ, принципи виділення урочищ. Класифікація урочищ. Складні урочища. Місцевість.

Змістовний модуль 3. Основні принципи, методичні підходи та практика ландшафтного планування.

Тема 9. Методичні підходи ландшафтного планування.

Особливості ландшафтного планування. Методичні підходи до ландшафтного планування, їх сутність. Система методів просторового планування. Комплексна оцінка території, ландшафтно-морфологічний метод, SWOT-аналіз, та можливості його застосування для стратегічного планування просторового розвитку.

Тема 10. Ландшафтне планування урбанізованих і природоохоронних територій.

Різновиди ландшафтного планування. Методика ландшафтознавчого вивчення урбанізованих територій для цілей просторового планування. Ландшафтне планування та проєктування природоохоронних територій. Ландшафтне планування культурних ландшафтів.

Планування екологічної мережі та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ).

Тема 11. Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища при ландшафтному плануванні.

Оцінювання основних компонентів довкілля. Конфлікти природокористування як важлива передумова впровадження регіонального ландшафтного планування. Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища при ландшафтному плануванні на місцевому рівні. Оцінка впливу на довкілля (ОВД). Забезпечення охорони навколишнього природного середовища при просторовому плануванні. Оцінка впливу на довкілля (ОВД) території при плануванні.

Перелік рекомендованої літератури:

Законодавство та інші нормативно-правові акти

- Водний кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://kodeksy.org.ua/vodn/18.htm>
- Державні будівельні норми України. Планування і забудова сільських поселень. ДБН Б.2.4-1-94. К.: Укрархбудінформ, 1994. 94 с.
- Державні будівельні норми України «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2003). ДБН А.2.2-1-2003 [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://www.innovation-group.com.ua/sprav/cd4/2_1_1.php
- Державні будівельні норми України. Склад, порядок розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва. ДБН А.2.2-3:2012 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://dbn.at.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-184>
- Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://kisloroda.net.ua/articles/view/68.html>
- Закон України «Про архітектурну діяльність» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/687-14>
- Закон України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо планування використання земель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>
- Закон України «Про Генеральну схему планування території України» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3059-14>
- Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
- Закон України «Про державні цільові програми» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
- Закон України «Про основи містобудування» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text>
- Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
- Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
- Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
- Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
- Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/anot/2850-15>

- Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>
- Земельний кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
- Постанова КМУ «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них» від 8 травня 1996 р. № 486 [Електронний ресурс] / Рада Європи. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-96-%D0%BF#Text>

Основна

1. Бортник С. Ю., Лаврук Т. М., Олещенко А. В., Тимуляк Л. М. Просторове та ландшафтне планування: навчальний посібник. Електронне видання третє, оновлене та доповнене. Київ, 2022. 155 с.
2. Інтеграція екологічної складової в просторові плани громад (методичні настанови). За ред. Л.Г. Руденка. Київ : Інститут географії НАН України, 2020. 168 с.
3. Методологія і практика оцінювання території України для заповідання / за редакцією Л.Г. Руденка. Київ: Наукова Думка, 2020. 248 с.
4. Оцінка впливу на довкілля: Міжнародні стандарти, досвід інших країн і передумови до запровадження нової моделі оцінки впливу на довкілля в Україні та її основні елементи / Є. Алексєєва, С. Вихрист, Є. Єндрюшка, Н. Мікуліч, Д. Скрильніков, М. Шимкус. Київ. 2018. 141 с.
5. П'ятова А.В., Роскос Н.О. Ландшафтознавство: навч.-метод. посібник. Одеса: Вид-во ОНУ, 2020. 100 с.
6. Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики : монографія / А. М. Третяк, В. М. Третяк, Т. М. Прядка, Н. А. Третяк ; [за заг. ред. А. М. Третяка]. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. 142 с.
7. Територіальне проектування та районне планування: навч. посіб. П.О. Сухий, І.І. Косташук, С. М. Білокриницький, Ю.О. Білоус; 2-ге вид., переробл. та доповн. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 400 с.

Додаткова

1. Алексєєва Є. Популярний коментар до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» Львів : «Компанія “Манускрипт”». 2018. 60 с. Електронний ресурс. Режим доступу: http://epl.org.ua/wpcontent/uploads/2018/11/Komentar_do_zakony_OVD_netversia.pdf
2. Білоконь Ю. М. Регіональне планування: теорія і практика. Київ: Логос, 2003. 246 с.
3. Воловик В.М. Ландшафтознавство : курс лекцій : навч. посібник. Вінниця : Твори, 2018. 254 с.
4. Генеральна схема планування території України. Київ: Державний науково-дослідний інститут проектування міст “Діпромісто”, 2000.
5. Гродзинський М. Д. Основи ландшафтно-екології : підручник. Київ: Либідь, 1993. 224 с.
6. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: монографія. : у 2-х т. Київ : Вид.-поліграф. Центр «Київський університет», 2005. Т. 1. 431 с.
7. Куйбіда В. С., Негода В.А., Толкованов В.В. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи. Київ: ТОВ «ПЦ «Крамар», 2009. 176 с.
8. Куйбіда В. С., Білоконь Ю.М. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід. Київ: Логос, 2009. 108 с.
9. Кукурудза С.І. Метризація природного довкілля. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 238 с.
9. Ландшафтне планування в Україні / Л.Г. Руденко, Є.О. Маруняк, О.Г. Голубцов та ін.; під ред. Л.Г. Руденка. К : Реферат, 2014. 144 с.
10. Максименко Н.В. Ландшафтно-екологічне планування: теорія і практика : монографія. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 216 с.

11. Мальчикова Д. Методи та підходи територіального планування на регіональному рівні. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/library/periodic/product/view/2/48>
12. Маруняк Є.О. Геопросторові дослідження і практика планування: Україна на тлі світових трендів. Київ: Фенікс, 2018. 336 с.
13. Мельник А.В. Польове ландшафтне картування : система термінів і понять. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 92 с.
14. Панченко Т.Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій. Київ: Логос, 2015. 175 с.
15. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики / О. Г. Топчієв, В. В. Яворська та ін. Херсон : Олді-Плюс, 2015. 372 с.
16. Самойленко В.М., Діброва І.О. Природничо-географічне моделювання : підручник. Київ : Ніка-Центр, 2019. 320 с.
17. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навч. посібник. Одеса : Астропринт, 2005. 632 с.
18. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С. Планування територій : навч. посіб. Херсон : Гринь Д. С., 2014. 192 с.
19. Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Шашеро А. М. Методологічні принципи та методична схема геопланування регіонів. Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення: зб. наук. пр. Херсон: Вишемирський, 2011. 408 с.
20. Шашеро А. М. Планування територій : навч.-метод. посіб. Одеса : Апрель, 2014. 123 с.
21. Шутяк С. Постатейний коментар до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Львів : «Компанія «Манускрипт»». 2019. 128 с.

Інформаційні ресурси

- Директива 2001/42/ЄС Європейського парламенту та Ради від 27 червня 2001 року про оцінку впливу на стан навколишнього природного середовища окремих планів та програм. Єдиний реєстр оцінки впливу на довкілля. - Режим доступу: <http://eia.menr.gov.ua/>
- Європейська інтеграція у сфері екологічної оцінки: ОВД та CEO. - Режим доступу: <https://menr.gov.ua/files/docs/news/Brochure 2.pdf>
- Європейська ландшафтна Конвенція. - Режим доступу: www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/.../ukrainian.
- Європейська хартія міст II (Маніфест нової урбаністики). - Режим доступу: <http://www.slgcoe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-9.-European-chart.pdf>
- Європейська хартія регіонального / просторового планування (Торремоліноська Хартія). EUROPEAN REGIONAL SPATIAL PLANNING CHARTER. EUROPEAN CONFERENCE OF MINISTERS RESPONSIBLE FOR REGIONAL PLANNING. Torremolinos (Spain), 1983. COE166614. - Режим доступу: <https://rm.coe.int/090000168099c342>
- Керівні принципи сталого простого розвитку Європейського континенту / Рада Європи. - Режим доступу: <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/cemat/VersionPrincipes/Ukrainian.pdf>
- Сайт Вісника ОНУ. Серія Географічні та геологічні науки. - Режим доступу: <http://visgeo.onu.edu.ua/>.
- Сайт Держгеокадастру. - Режим доступу: <https://land.gov.ua/>
- Сайт ННЦ «Інститут ґрунтознавства і агрохімії» ім. О.Н. Соколовського. - Режим доступу: <http://issar.com.ua/uk>
- Сайт Українського географічного журналу. - Режим доступу: <https://ukrgeojournal.org.ua/>

ОЦІНЮВАННЯ

Загальна максимальна кількість балів – 100, в тому числі:

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль												Сума балів
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2			Змістовний модуль 3						
T1-4	CPC1	KP1	T5-8	CPC2	KP1	T9-11	CPC3	П1	П2	П3	KP3	100
8 (4*2)	2	5	10 (3*2+4*1)	8 (4*2)	5	12 (3*4)	10(2*1+2*3)	5	15	15	5	

- ♦ T1...T11 – поточний контроль в межах тем
- ♦ CPC 1 – 3 – оцінювання самостійної роботи студентів в межах змістових модулів (ЗМ1 – ЗМ3)
- ♦ П1-3 – практичні роботи
- ♦ KP1-3 – контрольна робота в межах змістового модуля (ЗМ1-ЗМ3)

Нарахування балів за відвідування лекційних і практичних занять не передбачається. Нарахування бонусних балів не передбачається.

Залік отримує студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються у навчальній програмі дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів складається з самостійного вивчення з певного переліку питань за темами навчального курсу, а також виконання індивідуальних самостійних завдань. Самостійна робота студентів контролюється у вигляді: індивідуального опитування, письмових робіт, тестування, усного захисту самостійних індивідуальних завдань, які супроводжуються Power Point презентаціями.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: поточні контрольні роботи, підсумковий письмовий контроль здійснюються в аудиторії. У разі відсутності або низького результату усі роботи перескладаються одноразово протягом двох тижнів в день планової консультації (середа, 14.00-15.00). Всі індивідуальні самостійні завдання мають бути здані і захищені не пізніше дня напередодні підсумкового контролю. У разі порушення термінів здачі і захисту самостійних індивідуальних завдань кількість балів за їх виконання зменшується. Підсумковий контроль здійснюється в аудиторії на передостанньому тижні. У разі відсутності або низького результату підсумковий письмовий контроль перескладається одноразово на останньому тижні в день планової консультації (середа, 14.00-15.00).

Політика щодо академічної доброчесності: неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом.

Політика щодо відвідування та запізнь: студент не повинен пропускати лабораторні заняття, про відсутність з поважних причин треба заздалегідь

інформувати викладача, запізнення не бажані.

Мобільні пристрої: недопустимо користування мобільним телефоном, планшетом або іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача).

Поведінка в аудиторії: творча, ділова, доброзичлива атмосфера.